

Modern History Archives
Archiw Najnowszej Historji
Fond Filii sprawa K 88...

КУПАЛЬЦЕ

Українська Валентина Івченко і Анна Шварц
1988 - 30 серп.

Дарагі дружа, клічам цябе на КУПАЛЛЕ,
на ВЯЛІКАЕ СВЯТА БЕЛАРУСКАГА НАРОДУ. Спакон
веку продкі нашыя збіраліся ў купальскую
ноч, каб разам уславіць яснае сонейка, што
нясе нам жыццядайнае цяпло; аддзячыць род-
най зямліцы, што корміць-поіць нас. Усё,
што ні дзееца на Купаллі — то чароўная
магія ачышчэння ад усялякіх нашых заган,
ачышчэнне агнём, вадою, зёлкамі і, вядома ж,
роднай песняй. Кожнае слова, кожны рух тут
маюць сэнс — трэба адшукаць ПАПАРАЦЬ-КВЕТКУ.
Тады можна зразумець мову раслін і звяроў,
адкрыюцца табе прыхаваныя скарбы роднага
краю і ты спасцігнеш усе таямніцы Сусвету...

Апоўначы Князь-Купаліш і Купалінка
запаляць сонечнае кола, павядуць цябе ў
карагоды, скокі, гульні. Смела кроч за імі,
бо няможна на Купаллі быць толькі глядачом.
Будзь напугатовае, бо як загукне Купаліш у
пагоню, каб абараніцца ад хцівых злодзеяў,
то кожнаму трэба будзе рашуча стаць у кня-
жую дружыну. І гэтак жа адважна ісці услед
за Купалінкай у цёмныя лясны гушчар, каб ад-
шукаць сваю Кветку-Долю. А яшчэ не палянуйся,
падрыхтуй шчырыя словы: верш, легенду, песню
аб родным краі, — каб нам у сумоўі ля вог-
нішча знайсці паміж сабой паразуменне.

Дык збірайся ж, дружа! Не дамо пагаснуць
купальскаму Вогнішчу!

НАПЕЎНА.

ой , РА - НА , РА - НА НА Я - НА
ЗЯ - МЛЯ ДРЫ - ЖА - ЛА ЗКУ - ПА - МА .

ой , РАНА , РАНА НА ЯНА
ЗЯМЛЯ ДРЫЖАЛА З КУПАЛА.
ДЗЕВАЧКІ РВАЛІ , НЕ ЗНАЛІ ,
ЖЫЖКАЕ КРАПІВЫ НАРВАЛІ .
ЖЫЖКАЕ КРАПІВЫ НАРВАЛІ ,
ДА САМОГА КАРАЛЯ ПАСЛАЛІ.
КАРОЛЬ ТАГО ЗЕЛЬЕЙКА НЕ ЎВАЗНАЎ ,
ДА КАРАЛЁЎНАЕ АДАСЛАЎ .
КАРАЛЁУНА ЗЕЛЬЕЙКА ПАЗНАЛА ,
ЯНА ЯГО КУПАЛАМ НАЗВАЛА .
ДАРАГОЕ ЗЕЛЬЕЙКА КУПАЛА
ШОЕ ДЗЯВОЧАЕ ЎМЫВАНЬНЕ .
ДЫ ВЕСЕЛА ДЗЕВАЧКАМ ЖЫТА ЖАЦЬ ,
ДЫ ЦЯЖАНЬКА ХЛОПЧЫКАМ ПЯТРА ЖДАЦЬ .
ДЫ ВЕСЕЛА ДЗЕВАЧКАМ ПАЖАЎШЫ ,
ДЫ ЦЯЖЭНЬКА ХЛОПЧЫКАМ ПРЫЖДАЎШЫ .

ГУЛЬНЯ «ЯВАР».

—ЯВАР, ЯВАРОВЫ ЛЮДЗІ,
ШТО ВЫ ТУТ РАБІЛІ?
—МЫ РАБІЛІ МОСТА
НА ПАНА СТАРОСТА,
ЦЕШАЧКАМІ ЗАСПАЎЛЯЛІ
АДНАГО НАМ ПАКІДАЛІ.
ПЕРША КАПУСТА,
ДРУГА РАСПУСТА.
ПЕРША МАЛЯВАНА,
ДРУГА ЗАПРЫМАНА!

Удзельнікі гульні выбіраюць дваіх «на варопы». Усе астатнія бяруцца за рукі, як у карагодзе, ходзяць, сьпяваюць. Пры слове «запрымана» запыняюць таго, хто прапіў «пад варопы». Запрыманы спановіцца за пым ці іншым «на варопах». Такім чынам у час гульні ўтвараюцца дзве групы, якія ў канцы мераюцца сілаю.

Рухави

(3-2)

(2+2+2)

(3+3)

То- то-то! Ча-му, се-ля-зень. смуцён, не-вя-сёл? То- то- то!

ТО-ТО-ТО!

- Чаму, селязень,
Смуцён, невясёл?
То-то-то! ‡

- А як жа мне быць,
Вясёламу жыць?

Учора звечара
Вутачка была, -

Сягоння рана
Застралёная.

- Чаму, кавалер,
Смуцён, невясёл?

- А як жа мне быць,
Вясёламу жыць?

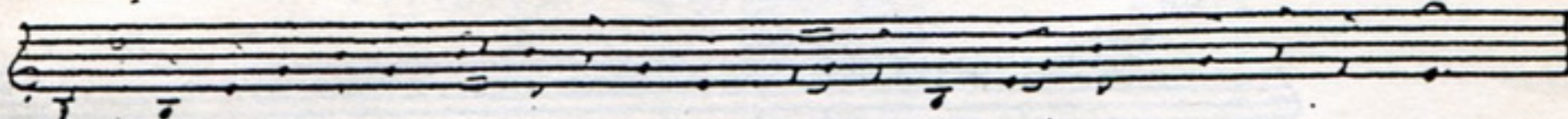
Учора звечара
З міленькай гуляў.

Сягоння рана
Заручоная.

‡ Прыпевам "То-то-то" пачынаецца і канчаецца кожная
страфа.

Зап. А. Грыневіч на пачатку ХХст.
у Ашмянскім р., Гродзенскай
вобл.

Учэрана

О-ю-ля-лю! Дай-це ж мне раду пад маю ўла-ду. О-ю-ля-лю!

ДАЙЦЕ Ж МНЕ РАДУ

О-ю-ля-лю!

Дайце ж мне раду

Пад маю ўладу.

О-ю-ля-лю! ^ж

Хто ж табе рада?

Млоды Ігнальна?

Што ж мне па гэтым,

Па даўганосым?

Дайце ж мне раду

Пад маю ўладу.

Хто ж табе рада?

Млоды Мацейка?

Што ж мне па гэтым,

Да па цыбатым?

Яго люблю я,

За яго пайду.

ж Прыпевам "О-ю-ля-лю" пачынаецца і канчаецца
кожная страфа.

Зап. А. Грыневіч на пачатку XX ст.
ад Францішка Цехановіча ў в. Па-
ляны Ашмянскага р., Гродзенскай
воўл.

Стрылана $\text{♩} = 76$

Ой, бору мой

— Ой, бору мой, бору мой,
Чам, бору, не шумён?

— Як мне, бору, шумну быць,
У мяне, бору, пташак нет.

Адна была зязюля,
Адна была шэрая.

Адна была й шэрая,
Тую арлы задралі.

Арол сабе на пер'я,
Сакол сабе на мяса.

— Ой, двору мой, двору мой,
Чаму, двору, не мяцён?

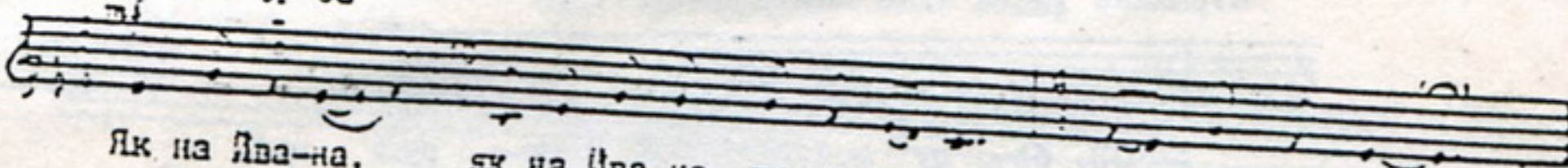
— Як мне, двору, мяцён быць,
У мяне, двору, дзевак нет.

Адна была Марусічка,
Адна была й молада.

Адна была й молада,
Тую сваты павязлі.

Сваты сабе на гульню,
Янка сабе за жану.

Зап. М. Чуркін у 1909 г. ад Анны
Піліпёнкавай (36 г.) у в. Завулкі,
Міёрскага р., Віцебскай воєл.

Як на Іва-на, як на Іва-на ду-жа ра-на, ду- жа ра- на.

Выконваецца дзума-плясчэ групамі галасоў у форме бясконцага канону з элементамі бурдону, Узор народнай поліфоніі, заснаваны на прынятых імітацыі ва унісон (актэву). Паступіла галася пачынаецца спяваць пасля заканчэння напева-фотулы.

ЯК НА ІВАНА ДУЖА РАНА

Як на Івана,
Як на Івана дужа рана,
Дужа рана.

Будзе мяне,
Будзе мяне муштравані,
Муштравані.

Дужа рана,
Дужа рана сонца іграла,
Сонца іграла.

- Сумей, дзеўка,
Сумей, дзеўка, адказані,
Адказані:

Ой, там дзеўка,
Ой, там дзеўка воду брала,
Воду брала.

"Шэры гусі,
Шэры гусі наляцелі,
Наляцелі.

А прыйшло к ёй,
А прыйшло к ёй два малойшы,
Два малойшы.

Светлу воду,
Светлу воду замуцілі,
Замуцілі.

- Будзем дзеўка,
Будзем дзеўка зартавані,
Зартавані.

Я й малода,
Я й малода прастаяла,
Прастаяла.

Усё ту воду,
Усё ту воду выліваці,
Выліваці.

Пакуль вада,
Пакуль вада светла стала,
Светла стала".

- Ой вы, малышы,
Ой вы, малышы, не зартуйце,
Не зартуйце.

Усё ту воду,
Усё ту воду не выліце,
Не выліце.

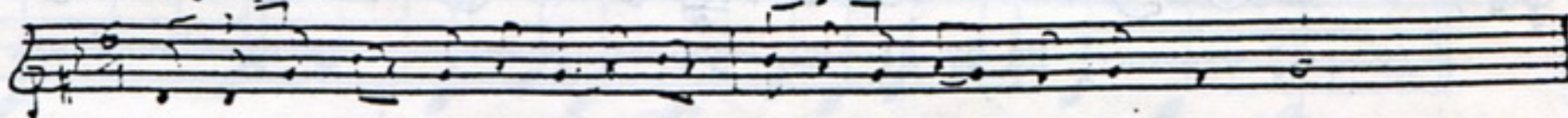
Мая вада,
Мая вада гаратная,
Гаратная.

Зап. К.П.Кабашнікаў у 1976г.
у в. Якераўшчына Полацкага р.
Віцебскай вобл. ад групы
зап. К.П.Кабашнікаў.
Расшыфроўка і ватацыя напева
У.І.Раговіча.

Мая мамка,
Мая мамка нерадзая,
Нерадзая.

ОЙ, НА КУПАЛЛЕ, НА ЯНА

Вельмі умерана

Ой, на Ку- па-лло, на Я- на дзе-вачкі зе- ле збі-ра- лі.

ОЙ, НА КУПАЛЛЕ, НА ЯНА
Дзевачкі зелле збіралі.

Яны збіралі, не зналі,
У старога дзеда пыталі:

— Што гэта, дзядулька, за
зелле,

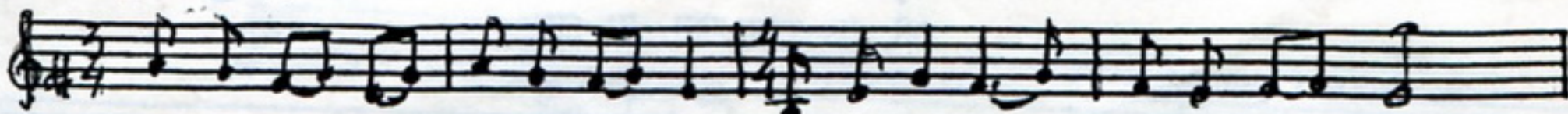
Чорны галоўкі насенне?

— Нашто вы яго збіралі,
Калі вы яго не зналі?

Гэта дзявоцкая красата,
Вашаму сэрцу сухата:

Запісана Р.Р.Шырмам у 1944 г. ад Сяргея
Мацяральніка у в. Дуброва, Маладзечанскага
р-на, Мінскай вобласці.

Умерана скора

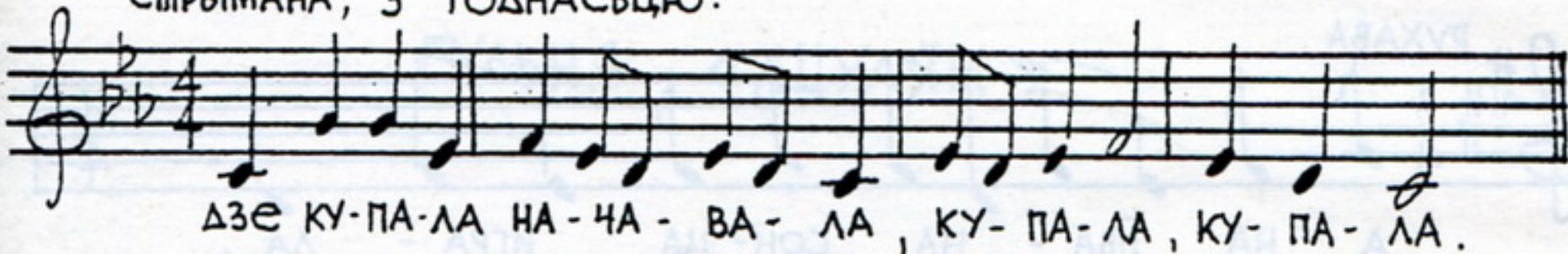
Ха-дзіу чы-жык па ву-лі-цы, ра-на, ра-на, па ву-лі-цы.

ХАДЗІУ ЧЫЖЫК ПА ВУЛІЦЫ,

Рана, рана, па вуліцы,	У свякроўкі папрашуся,
Прасіў дзевак на купалле,	Рана, рана, папрашуся,
Рана, рана, на купалле	А свёкарку пакланюся,
— Вам, дзеванькі, свая воля,	Рана, рана, пакланюся,
Рана, рана, свая воля.	А мілага не баюся,
Маладзічкам волі нету,	Рана, рана, не баюся,
Рана, рана, волі нету:	Сама пайду на купалле,
Дзіця плача ў калысцы,	Рана, рана, на купалле.
Рана, рана, у калысцы:	
Мілы журыць у белым ложку,	
Рана, рана, у белым ложку;	
Свёкар журыць у запечку,	
Рана, рана, у запечку;	
А свякроўка — проці печы,	
Рана, рана, проці печы.	
— Я дзіцяцю пакальшу,	
Рана, рана, пакальшу,	

Запісана Р. Р. Шырмам у 1940 г. ад Вольгі
Грыгаровіч у в. Апечкі Стаўцоўскага р-на
Мінскай вобласці.

СПРЫМАНА, 3 ГОДНАСЬЦЮ.

Дзе ку-па-ла на-ча-ва-ла, ку-па-ла, ку-па-ла.

- Дзе, купала, начавала?
- КУПАЛА, КУПАЛА...*
- НАЧАВАЛА ў цёмным лесе.
- Чым, купала, вячэрала?
- ВЯЧЭРАЛА ціхай песьняй.
- З кім вячэру ты дзяліла?
- Я дзяліла з яснай зоркай,
з яснай зоркай, знічкай сьветлай,
знічкай сьветлай, з доляй горкай.
- Што сабе пад голаў клала?
- КЛАЛА папараці кветку.
- Што прысьніла ты, купала?
- Я прысьніла бедных дзетак,
што згубілі родну хатку,
родну хатку, зямлю-матку.
што забылі сваю лесьню.
- МАЯ песьня ў цёмным лесе.
- Хто ж цяпер яе сьпявае?
- Шой, хто любіць родны краю.

* ПАЎПАРАЕЦА ПАСЬЛЯ КОЖНАГА РАДКА.

ДУХАВА.

А НА ІВА - НА СОН - ЦА ІГРА - ЛА ,
 ЛЮ - ЛІ РА - НА , СОН - ЦА ІГРА - ЛА .

А НА ІВАНА СОНЦА ІГРАЛА,
 ЛЮЛІ РАНА, СОНЦА ІГРАЛА *
 ПАСЬЛЯ ІВАНА ПЕРАСПАЛА.
 ХАДЗІЎ ЧЫЖЫК ПА ВУЛІЦЫ,
 КЛІКАЎ ДЗЕВАК НА КУПАЛЬЕ.
 ВАМ, ДЗЕВАЧКІ, СВАЯ ВОЛЯ.
 МАЛОДАНКАМ ВОЛІ НЕПУ,
 МАЛО ДЗІЦЯ Ў КАЛЫБЕЛІ,
 ЛІХІ МУЖЫК НА ПАСЬЦЕЛІ,
 ЖУРНЫ СЬВЁКАР НА ПОКУЦЕ,
 А СЬВЯКРОЎКА ПРОЦІЎ ПЕЧЫ.
 Я Ж, МАЛОДА, ПРЫГАДАЮ,
 МАЛО ДЗІЦЯ ПРЫКАЛЫШУ,
 ЛІХА МУЖА ПЕРАПРОШУ,
 А СЬВЯКОРКУ ПАКАРУСЯ,
 А СЬВЯКРОЎЦЫ ПАКЛАНЮСЯ.
 САМА ПАЙДУ НА КУПАЛЬЕ
 А З КУПАЛЬЛЯ НА ГУЛЯНЬНЕ.
 ПОКУЛЬ МЛОДА САБРАЛАСЯ,
 КУПАЛЬНІЧКА РАЗЫЙШЛАСЯ.

* «ЛЮЛІ РАНА» ПАЎТАРАЕЦЦА З ДРУГОЙ ЧАСТКАЙ КОЖНАГА РАДКА.

ГУЛЬНЯ «ШУЛЯК».

- ШУЛЯК, ШУЛЯК, ШТО ТЫ РОБІШ?
- ЯМКУ КАПАЮ.
- НАВОШТА ТАБЕ ЯМКА?
- АГОНЬ ПАЛІЦІ.
- НАВОШТА ТАБЕ АГОНЬ?
- МЯСА ВАРЫЦІ.
- НАВОШТА ТАБЕ МЯСА?
- ДЗЯЦЕЙ КАРМІЦІ.
- А ДЗЕ ТЫ МЯСА ВОЗЬМЕШ?
- А Ё ЦЯБЕ ЗА СЬПІНОЮ.
- А Я НЕ ДАМ!
- А Я ВАЗЬМУ!
- МЯСА ХАЧУ!
- ЗЬЕШ ЖАБУ НА КАРЧУ!

ГУЛЯЮЧЫЯ Ё ГЭПУЮ ГУЛЬНЮ ВЫБІРАЮЦЬ СА СВАЙГО АСЯРОДДЗЯ «МАТКУ» І «ШУЛЯКА» «МАТКА» СТАНОВІЦЦА СЬПЕРАДУ, А ЗА ЁЮ Ё ЛІНІЮ АСПАТНІЯ ЁДЗЕЛЬНІКІ ГУЛЬНІ, МОЦНА ПРЫМАЮЧЫ АДЗІН АДНАГО ЗА ПОЯС. «ШУЛЯК» САДЗІЦЦА НА КУКІШКІ ПЕРАД «МАТКАЮ» КАПАЕ ЯМКУ; АДБЫВАЕЦЦА ВЫШЭЙ ПРЫВЕДЗЕНАЯ РАЗМОВА.

СА СЛОВАМІ: «А Я ВАЗЬМУ!» «ШУЛЯК» КІДАЕЦЦА ЛАВІЦЬ АПОШНЯГА. «МАТКА» Ж ІМКНЕЦЦА НЕ ДАПУСЬ-ЦІЦЬ ГЭТАГА. УСЯ ЧАРАДА КІДАЕЦЦА З БОКУ Ё БОК, УСЕ СОЦАЦЬ ЗА РУХАМІ «ШУЛЯКА». ЗЛОЎЛЕНЫ УДЗЕЛЬНІК ГУЛЬНІ АДЫХОДЗІЦЬ УБОК. «ШУЛЯК» ПА-КІМ ЖА ЧЫНАМ СТАРАЕЦЦА ПЕРАЛАВІЦЬ УСІХ.